

WERKDEFINITIE

'INCLUSIEF ONDERWIJS'

Volgens de Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs (TOO) zal het onderwijs van de toekomst er op gericht moeten zijn dat álle kinderen van 0-18 jaar zich doorlopend en ónonderbroken kunnen ontwikkelen.

Op zich is dat niets nieuws want in de wetten voor het funderend onderwijs (WPO en WVO)¹ staat al dat "de leerlingen een ónonderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen". 'Kunnen' betekent -naar ons idee- hier dat álle leerlingen daartoe in staat moeten worden gesteld.

Analyse

Gezien de problematiek van de uitvallers (thuiszitters, drop-outs, afhakers), de niet bereikte effecten van Passend Onderwijs en de gevolgen van de Kansenongelijkheid is dit -door tal van oorzaken- momenteel niet het geval.

Eén van de belangrijkste redenen is dat niet een (brede) ontwikkeling van de kinderen, maar slechts het leren van bepaalde en beperkte kennis en vaardigheden, samengevat in de leerstof, centraal staat in het onderwijs. Bovendien wordt die leerstof aangeboden, ongeacht de vraag of het kind daaraan toe is: het systeem gaat uit van de gemiddelde leerling en het geprogrammeerde curriculum. Het onderwijs wordt nog steeds georganiseerd vanuit het aanbod van de leerstof via de mal van het leerstofjaarklassensysteem. De bestaande toets- en volgsystemen zijn daarop ingericht en vergelijkend van aard.

Dat alles leidt tot een versmalling van leren en exclusiviteit: vooral de groep 'gemiddelde' leerlingen, die op het gebied van kennis en vaardigheden goed kunnen meekomen (ca. 60-70%), zullen kunnen blijven meedoen. Anderen, dus zij die afwijken van die normering (30-40%), blijven achter en/of haken af.

Inclusief Onderwijs is er daarom op gericht zijn dat álle leerlingen elke dag met plezier naar school gaan, zich daar optimaal kunnen blijven ontwikkelen en niet afhaken, c.q. worden verwezen naar scholen voor speciaal (basis)onderwijs. Daarom biedt het onderwijs ruimte aan de ontwikkelingsmogelijkheden van álle leerlingen afzonderlijk, met en zonder beperkingen, met oog voor ieders eigen mogelijkheden, talenten en ambities. De ontwikkeling en de leervragen van de leerling staan dus centraal; niet de leerstof en het lesgeven. Die sluiten daarop aan.

Het gaat ons om een transitie van aanbodgestuurd naar vraaggestuurd onderwijs. Leraren worden daarbij veel meer coachende begeleiders, die leerlingen stimuleren en in staat stellen om hun ontwikkelingsvragen te stellen, te beantwoorden en uit te diepen.

Werkdefinitie

De TOO hanteert als werkdefinitie van INCLUSIEF ONDERWIJS:

"Onderwijs waarin leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen, onder begeleiding van leraren die op deskundige wijze invulling geven aan hun rol als coach, in een school waarin alle expertise van zorg en onderwijs worden geïntegreerd en op maat beschikbaar is".

De volgende uitgangspunten gelden hierbij:

- Inclusief onderwijs gaat over alle kinderen en jongeren, maar richt zich ook specifiek op de leerlingen mét meer of minder extra ondersteuningsbehoefte. De boodschap is helder: iedereen hoort erbij.
- Voor alle kinderen geldt dezelfde pedagogische basis, waarbij reguliere scholen, samenwerkingsverbanden en speciaal onderwijs samenwerken, zodat onderwijs en zorg (kunnen) worden geïntegreerd.
- Gewerkt wordt aan doorlopende ontwikkelingslijnen van 0-18 jaar, waarin instellingen van de kinderopvang, BSO, Kindcentra, kleuter- en basisonderwijs samenwerken, net als

¹ Zie WPO 1981, art. 8.1 en WVO 2020, art. 1.4.

PO- en VO-scholen. Daarnaast hanteren de kinderopvang, het basis- en voortgezet onderwijs dezelfde pedagogische uitgangspunten om de ónonderbroken ontwikkeling van de leerlingen voort te zetten.

- In het onderwijs staan de ontwikkelingsvraag en -mogelijkheden van de leerlingen centraal; de pedagogische en psychologische begeleiding van de coaches is daarop afgestemd.
- Leerlingen ontwikkelen zich autonoom én samen met anderen, groepsgewijs en in een rijke context en diversiteit.
- Daarbij blijven de drie kerntaken van het onderwijs centraal staan: socialisatie, persoonsvorming en kwalificatie, zodat elke leerling zijn plek in de samenleving vindt.
- Jongeren groeien sámen op, leren samen en gaan met respect en tolerantie met elkaar om: zo ervaren ze dat iedereen uniek en anders is en denkt. Diversiteit is dus realiteit en uitgangspunt. Zo leert ook elke individuele leerling weer andere vaardigheden door het leren van en met elkaar.

"Ieder kind heeft het recht om zich volledig te kunnen ontwikkelen en ontplooiën op het gebied van mentale en fysieke mogelijkheden, persoonlijkheid, talenten en creativiteit en te worden voorbereid voor een volwaardige en gelijkwaardige deelname aan de samenleving", schrijft de minister voor PVO.²

Inclusief onderwijs in de klas

De pedagogische 'vertaalslag' van Inclusief onderwijs in de klas is -in onze ogen- het concept 'ontwikkelingsgerichte onderwijs'. Kenmerken daarvan zijn:

- Een diverse groep leerlingen leert met en van elkaar om zich in de breedte en diepte verder te ontwikkelen.
- Die diversiteit van de groep en het samenwerken van leerlingen met uiteenlopende leeftijden, kwaliteiten en vaardigheden vraagt om het doorbreken van het leerstofjaarklassensysteem: niet de leerstof maar de ontwikkeling van de jongeren staat immers centraal. En het leerstofjaarklassensysteem staat die ononderbroken ontwikkeling in de weg.
- De leraar coacht en begeleidt hen daarbij door hun ontwikkelvragen uit te diepen en te helpen bij het zoeken van antwoorden. Voor leraren betekent dit een grote verandering: zij moeten leren om niet aanbodgericht, maar vraaggestuurd te begeleiden. Dat wil zeggen: de leraar gaat na wat *de zone van naaste ontwikkeling* is van elke leerling, en wat er nodig is om de samenwerking tussen verschillende leerlingen met uiteenlopende kwaliteiten en vaardigheden mogelijk te maken. Daarnaast dragen zij zorg voor het reflecteren op de ontwikkeling (de vragen, de denkprocessen en de resultaten) van elke leerling en dat leerlingen die in hun digitale portfoli vastleggen.
- Leraren / coaches hebben brede en uiteenlopende expertises, zowel inhoudelijk als pedagogisch en psychologisch: zorg, begeleiding en onderwijs worden zo veel mogelijk geïntegreerd op de werkvloer.

Deze rol van de leraar vereist een intensief opleidings- en nascholingstraject, bijvoorbeeld in meerdere modules of leergangen 'ontwikkelingsgericht en inclusief onderwijs'. Daarom is een intensieve samenwerking van de scholen en met Pabo's en lerarenopleiding van groot belang: het lijkt ons een voorwaarde om de 'route naar inclusief onderwijs in 2035' af te leggen. Daarnaast zullen overheid, samenwerkingsverbanden én scholen een aantal ingrijpende beslissingen moeten nemen.....

Meer info: e-mail to: too.inclusief.onderwijs@gmail.com
[https:// www.taskforceoo.nl/](https://www.taskforceoo.nl/)

² Zie pagina 2 van de Kamerbrief van MPVO "Contouren werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035" van 17-03-2023.